

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

Με τον όρο **Βυζαντινή τέχνη** αναφερόμαστε γενικά στην καλλιτεχνική παραγωγή και έκφραση που αναπτύχθηκε την περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μεταξύ του 4ου αιώνα και της άλωσης της Κωνσταντινούπολης το 1453. Η βυζαντινή τέχνη θεωρείται πως γεννήθηκε αρχικά στην πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας Κωνσταντινούπολη, αλλά επεκτάθηκε στο μεγαλύτερο τμήμα του μεσογειακού κόσμου και ανατολικά ως την Αρμενία. Υπήρξε αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης αφενός της αρχαίας ελληνικής παράδοσης και αφετέρου της ανατολικής επίδρασης και θρησκευτικότητας. Με την επικράτηση του Χριστιανισμού, η βυζαντινή τεχνοτροπία χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία μιας αμιγώς θρησκευτικής τέχνης, σκοπός της οποίας δεν είναι τόσο η αναζήτηση του κάλλους και της αρμονίας όσο η εσωτερικότητα, ο συμβολισμός και η υποβολή της θρησκευτικής συγκίνησης.

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ 532-537 μ.Χ

Το τελειότερο δείγμα βασιλικής με τρούλο είναι η Αγία Σοφία στην Κωνσταντινούπολη. Έργο δύο μικρασιατών Ελλήνων αρχιτεκτόνων, του Ανθέμιου και του Ισιδώρου, κτίστηκε με εντολή του αυτοκράτορα Ιουστινιανού.

Η κάτοψη της Αγίας Σοφίας είναι πολύ απλή. Μια μεγάλη ορθογώνια αίθουσα χωρισμένη με κιονοστιχίες σε τρία κλίτη, περικλείνει ένα τετράγωνο χώρο, στις γωνίες του οποίου υπάρχουν τέσσερα τεράστια υποστυλώματα για να στηρίζουν τον τρούλο. Όλα τα στοιχεία που συνθέτουν το ναό έχουν συνδεθεί με ένα μεγαλειώδη τρόπο, ώστε ο τεράστιος και πολύ φωτεινός χώρος του φαίνεται ν' ανυψώνεται χωρίς να διακόπτεται ούτε από τα πλάγια κλίτη ούτε από τους θόλους. Η ανοδική αυτή κίνηση κορυφώνεται και ολοκληρώνεται στον τεράστιο τρούλο, που δίνει την εντύπωση ότι μόλις ακουμπά στο κτίριο, χωρίς βάρος. Ο λαμπρός εσωτερικός χώρος του ναού δημιουργεί στον επισκέπτη συναισθήματα δέους και θαυμασμού.

Η Αγία Σοφία είναι το αριστούργημα των Βυζαντινών στην αρχιτεκτονική, όπως ο Παρθενώνας των Ελλήνων και το Πάνθεον των Ρωμαίων.

ΨΗΦΙΔΩΤΑ ΚΑΝΑΚΑΡΙΑΣ, ΛΥΘΡΑΓΚΩΜΗ 6ος αι. μ.Χ

Τα ψηφιδωτά της Παναγίας Κανακαρίας και της Παναγίας της Αγγελόκτιστης μας δείχνουν τους στενούς δεσμούς της Κύπρου με την Κωνσταντινούπολη.

Οι Απόστολοι βρίσκονται σε στήθια (προτομές σε κύκλους). Η τεχνοτροπία θυμίζει τα ψηφιδωτά της Ραβέννας και του Σινά. Οι πτυχώσεις των ενδυμάτων είναι απλές και οι ψηφίδες μεγάλες και γενικά η όλη σύνθεση φανερώνει ότι έγινε κάτω από την επίδραση της τέχνης της Κωνσταντινούπολης.

Τα ψηφιδωτά αυτά μετά την τουρκική εισβολή κλάπηκαν από Τούρκο αρχαιοκάπηλο και πουλήθηκαν στο εξωτερικό. Μετά πο δικαστικό αγώνα τα ψηφιδωτά επαναπαρίστηκαν και τώρα βρίσκονται στο Βυζαντινό Μουσείο στην Λευκωσία.

ΠΑΝΑΓΙΑ ΑΓΓΕΛΟΚΤΙΣΤΗ, ΚΙΤΙ 6ος αι. μ.Χ

Η ψηφιδωτή παράσταση διασώζεται στην αγίδα της εκκλησίας της Παναγίας της Αγγελόκτιστης στο Κίτι. Η Παναγία εικονίζεται όρθια κρατώντας στο αριστερό χέρι το Χριστό και έχοντας δεξιά και αριστερά τους αρχαγγέλους Γαβριήλ και Μιχαήλ (με φτερά παγωνιού!), που φαίνονται να κινούνται γρήγορα προς την Παναγία. Τη σύνθεση συμπληρώνει μια διακοσμητική παράσταση με πτηνά και ζώα που πίνουν νερό.

Η κλασικίζουσα τεχνοτροπία της παραστάσεως χαρακτηριστικό των καλλιτεχνημάτων της εποχής θυμίζει το ψηφιδωτό της Θεοδόρας στην αγίδα του Αγ. Βιταλίου της Ραβέννας, στα μέσα του 6^{ου} αιώνα.

**ΗΦΙΔΩΤΑ ΡΑΒΕΝΝΑΣ ΑΓΙΟΣ ΒΙΤΑΛΙΟΣ
Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ 547 μ.Χ**

Διακρίνουμε σειρά ελλείψεων και κύκλων σε αντίθεση με τις κάθετες πτυχώσεις των ενδυμάτων. Αξιοσημείωτη είναι και η ισορροπία των τόνων στα ενδύματα.

Με τα ψηφιδωτά στο **Άγιο Βιτάλιο της Ραβέννας**, η τέχνη του ψηφιδωτού φτάνει στο αποκορύφωμά της. Χρώμα, σχέδιο και ρυθμός δείχνουν τη γνήσια βυζαντινή τεχνοτροπία. Τα περίφημα αυτά ψηφιδωτά είναι έργα της δεκαετίας του 540, όταν η Ραβέννα και όλη η Ιταλία περιήλθε στο χέρι των Βυζαντινών. Οι δύο αυτοκρατορικές παραστάσεις στον Άγιο Βιτάλιο είναι τα περιφημότερα βυζαντινά ψηφιδωτά.

Η πρώτη παράσταση εικονίζει τον αυτοκράτορα με τη συνοδεία του να προσφέρουν τα δώρα τους στην εκκλησία. Στη σύνθεση της νότιας πλευράς δεσπόζει η μορφή του Ιουστινιανού. Τον συνοδεύουν ο επίσκοπος Μαξιμιανός, κρατώντας ένα σταυρό στολισμένο με πολύτιμους λίθους, οι διάκονοι και οι φύλακες, θα πρέπει κανείς να προσέξει την ακρίβεια των λεπτομερειών και τη διακοσμητική εντύπωση που δίνει το σύνολο.

Στην Κύπρο σώζονται πολλά και εξαιρετικά έργα μνημειακής ζωγραφικής της Μεσοβυζαντινής περιόδου. Πολλές εκκλησίες κτίστηκαν και διακοσμήθηκαν με δαπάνες Βυζαντινών αξιωματούχων του νησιού. Παράδειγμα η εκκλησία της Ασίνου, που σύμφωνα με κτητορική επιγραφή κτίστηκε και εικονογραφήθηκε το 1105 – 6 από το Νικηφόρο Μάγιστρο, όταν βασιλεύε ο Αλέξιος ο Κομνηνός.

Η τοιχογραφία ξεχωρίζει για το ρυθμό στην κίνηση, τη σωστή απόδοση των σωμάτων, την πτυχολογία που ακολουθεί αρμονικά στην απόδοση των λαμπερών χρωμάτων.

ΚΟΙΜΗΣΗ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΑΣΙΝΟΥ 1105 μ.Χ

Η εκκλησία της Παναγίας της Ασίνου, βρίσκεται στις βόρειες υπώρειες της οροσειράς του Τροόδου. Είναι κτισμένη, τρία χιλιόμετρα νοτιώς του χωριού Νικητάρι. Από το 1985 περιλαμβάνεται, μαζί με εννέα άλλες τοιχογραφημένες βυζαντινές εκκλησίες του Τροόδου, στον κατάλογο των **Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO**.